



Eich cyf/Your ref P-06-1448  
Ein cyf/Our ref HIDCC/05515/24

Jack Sargeant AS  
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau  
[Government.Committee.Business@llyw.cymru](mailto:Government.Committee.Business@llyw.cymru)

14 Mehefin 2024

Annwyl Jack Sargeant,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 24 Mai ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch deiseb *P-06-1446 Atal llygredd ym Mae'r Tŵr Gwyllo ac Aberogwr*.

Mae sicrhau bod ein dŵr o'r ansawdd uchaf yn rhan hanfodol o wneud Cymru yn lle ffyniannus, hapus ac iach i fyw ynddo ac ymweld ag ef. Mae dŵr ymdrochi o ansawdd uchel yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru, wrth inni barhau i weld nofio awyr agored a gweithgareddau hamdden yn y dŵr yn mynd ym fwy poblogaidd yng Nghymru. Yn ein Rhaglen Lywodraethu, rydym wedi ymrwymo i ddechrau dynodi rhagor o ddyfroedd mewndirol Cymru ar gyfer hamdden ac wedi atgyfnerthu ein gwaith monitro ansawdd dŵr.

Prif bwrpas [Rheoliadau Dyfroedd Ymdrochi 2013](#) yw nodi safleoedd ymdrochi poblogaidd i'w dynodi a monitro ansawdd dŵr ar y safleoedd hyn yn ystod yr adegau mwyaf poblogaidd. Y nod yw diogelu iechyd ymdrochwyr rhag llygredd a darparu gwybodaeth i'r cyhoedd er mwyn iddynt wneud penderfyniadau ar sail gwybodaeth am ble a phryd i ymdrochi. Mae cynnydd sylweddol mewn glaw yn ystod tymor ymdrochi 2023 wedi arwain at ragor o achosion o lygredd o amrywiaeth o ffynonellau, gan gynnwys llygredd gwasgareddig o ddŵr ffo amaethyddol, dŵr ffo o briffyrdd, gollyngiadau dŵr gwastraff, gollyngiadau o orlifoedd storm cyfun a llygredd diwydiannol.

Felly, er fy mod yn cytuno'n llwyr ei bod yn destun siom bod ein dau gorff dŵr ymdrochi sydd newydd eu dynodi wedi derbyn statws 'gwael' yn 2023, mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn cymryd camau cadarn i ddeall a mynd i'r afael â phroblemau ansawdd dŵr yn y ddau leoliad, ac mae hyn, mewn gwirionedd, yn dangos bod y rhaglen dŵr ymdrochi'n gweithio yn ôl y disgwyl.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:  
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay  
Caerdydd • Cardiff  
CF99 1SN

[Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru](mailto:Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru)  
[Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales](mailto:Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales)

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ym Mae'r Tŵr Gwyllo, mae'r dalgylch o'i gwmpas yn ddalgylch trefol cymhleth mawr gyda sawl gorlif storm a dau safle trin carthion mawr. Mae CNC yn cynnal nifer o archwiliadau i ddeall yn well bwysigrwydd cymharol ffynonellau llygredd sy'n effeithio ar Fae'r Tŵr Gwyllo. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:

- Gynnal adolygiadau cydymffurfio o'r gorlif storm gerllaw ar Harbour Road a safle trin dŵr gwastraff Cog Moors.
- Adolygu adroddiad ymchwilio ar ddigwyddiad sbardun yng Ngollyngfa Môr Byr yr Orsaf Pwmpio Carthffosiaeth yn Nhref y Barri ym mis Awst 2023. Rhoddwyd hwn i CNC gan Ddŵr Cymru ar 30 Mai 2024 yn unol â'r canllawiau a'r gofynion presennol ar gyfer trwyddedau. Gall CNC nawr asesu'r cyflwyniad a chydymffurfedd yr ased ag amodau'r drwydded.
- Blaenoriaethu'r gollyngiadau a ganiateir yn y dalgylch ar gyfer archwiliadau pellach yn rhaglen gydymffurfio 2024–25. Mae hyn yn cynnwys cyfuniad o archwiliadau safle, adolygiadau monitro ac archwiliadau data.

Ym mis Ebrill, cynhaliodd CNC ymweliad ar y cyd â Bae'r Tŵr Gwyllo â'r awdurdod lleol a Dŵr Cymru, i gynnal gwiriadau cyn y tymor, a chadarnhaodd fod arwyddion perthnasol wedi cael eu gosod gan yr awdurdod lleol, sy'n ofyniad gan y Rheoliadau Dyfroedd Ymdrochi.

Yn y cyfamser, mae archwiliadau rhagarweiniol CNC yn dalgylch Aberogwr yn nodi bod y dalgylch ehangach yn fawr ac mae'n debygol y bydd llygredd gwasgaredig o ddraenio trefol, cysylltiadau diffygiol a defnydd tir gwledig. Mae poblogaeth fawr o adar yn yr aber isaf, a da byw sy'n pori - yn ogystal â'r afon yn cael ei chroesi'n rheolaidd gan geffylau o'r stablau lleol. Ar ben hynny, mae nifer o asedau'r cwmni dŵr yn y dalgylch, gan gynnwys safle trin carthion a gorlifoedd storm, a sawl eiddo domestig gyda threfniadau carthffosiaeth preifat yn yr aber. Cafodd Aberogwr ganlyniad samplu arbennig o uchel ar 14 Awst 2023, ond nid yw hyn yn anghyffredin, a chafwyd nifer o ganlyniadau uchel yn 2023, yn gysylltiedig yn bennaf â digwyddiadau tywydd gwlyb.

Yn yr un modd ag ym Mae'r Tŵr Gwyllo, mae CNC hefyd yn ymgymryd â sawl ymchwiliad i ddeall a mynd i'r afael â'r ffynonellau llygredd sy'n effeithio ar ddŵr ymdrochi Aberogwr. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:

- Asesu'r gollyngiadau storm yng ngorsaf bwmpio Ewenni gerllaw, sydd wedi'i nodi o dan y Rhaglen Fframwaith Asesu Gorlifoedd Storm.
- Adolygu adroddiad gan Ddŵr Cymru ar safle trin dŵr gwastraff Pen-y-bont gerllaw, yn dilyn digwyddiad ym mis Awst 2023 a aeth y tu hwnt i'r sbardun. Mae CNC hefyd yn ymateb i ddigwyddiad llygredd mwy diweddar o Ben-y-bont ym mis Mai 2024.
- Gweithio'n agos gyda Dŵr Cymru ac awdurdodau lleol i nodi a mynd i'r afael â chysylltiadau diffygiol o fewn y dalgylch.
- Cefnogi gwaith Cyngor Bro Morgannwg i adolygu ac ymgynghori ar y Gorchmynion Gwarchod Mannau Cyhoeddus sy'n cynnwys cyfyngiadau cŵn, yn dilyn astudiaethau sy'n profi effaith baw cŵn ar ansawdd dŵr y traeth.
- Blaenoriaethu'r gollyngiadau a ganiateir yn y dalgylch ar gyfer archwiliadau pellach yn rhaglen gydymffurfio 2024–25. Mae hyn eto yn cynnwys cyfuniad o archwiliadau safle, adolygiadau monitro ac archwiliadau data.

Mae'n werth nodi bod y traethau cyfagos agosaf i Aberogwr, sef Southerndown, Trecco Bay, Sandy Bay a Rest Bay i gyd wedi ennill statws 'Ardderchog' yn 2023.

Fel rwyf yn siŵr y bydd y Pwyllgor yn ei werthfawrogi, mae'r ymchwiliadau hyn yn gwneud cynnydd da ond maent yn gymhleth ac yn gofyn am gryn amser ac arian i weithio'n llawn, ac yn aml maent yn dibynnu ar weithgareddau ategol gan sectorau ehangach. Rydym yn disgwyl y bydd y gwaith hwn yn parhau i Gyfnod Rheoli Asedau (AMP) nesaf y cwmnïau dŵr, ac fel rhan o'r broses Adolygu Prisiau parhaus, mae CNC wedi datgan ei fod yn ei gwneud yn ofynnol i Ddŵr Cymru ymchwilio i bob corff dŵr ymdrochi sy'n methu yn ystod AMP8 (2025–30). Mae manylion yr hyn y bydd hyn yn ei gynnwys yn benodol yn cael eu cwblhau ar hyn o bryd, ac maent yn amodol ar benderfyniadau terfynol Ofwat, a fydd ar gael yn nes ymlaen eleni.

Efallai y bydd y Pwyllgor hefyd yn ymwybodol o'r ymchwiliad parhaus i ffynonellau llygredd yn nalgylch Afon Ogwr yn dilyn yr achos diweddar o lygredd o safle trin dŵr gwastraff Pen-y-bont ym mis Mai. Er nad yw'r ymchwiliad wedi dod i ben eto, mae'n tynnu sylw at rôl hanfodol Dynodi Dŵr Ymdrochi o dan Reoliadau Dyfroedd Ymdrochi 2013. Roedd y dynodi hwn yn grymuso CNC a'r Awdurdod Lleol i ymateb yn gyflym, gan ddiogelu iechyd ymdrochwyr drwy ddatgan Sefyllfa Annormal. Heb y dynodi hwn, ni fyddai CNC a'r Awdurdod Lleol wedi gallu rhoi mesurau rhagweithiol o'r fath ar waith pan fydd achosion o lygredd posibl neu broblemau amgylcheddol eraill, gan gynnwys darparu hysbysiadau cyhoeddus am risgiau posibl a gweithredu mesurau angenrheidiol i fynd i'r afael â'r problem. Mae hyn yn tanlinellu effeithiolrwydd y Rheoliadau o ran diogelu iechyd y cyhoedd. Fel mesur rhagofalus, datganwyd sefyllfa annormal ar draeth Aberogwr, gan bwysleisio rôl y Rheoliadau wrth ymateb yn brydlon a lliniaru risg, a thrwy hynny sicrhau diogelwch y cyhoedd nes bod y sefyllfa'n cael ei datrys.

I gloi, mae ein rhaglen dŵr ymdrochi wedi'i chynllunio i nodi ansawdd dŵr ymdrochi gwael a rhoi mesurau ar waith fel y gall lleoliadau fodloni ein disgwyliadau gyda dyfarniadau statws yn cael eu cynhyrchu bob blwyddyn. Nid yw cael statws 'gwael' yn 2023 yn atal Bae'r Tŵr Gwyllo rhag bodloni'r safonau yn y dyfodol, unwaith y bydd y problemau ansawdd dŵr wedi cael sylw. Er enghraifft, roedd dŵr ymdrochi Marine Lake wedi cael statws 'gwael' yn 2022 ond yn dilyn cydweithio rhwng CNC, Dŵr Cymru a Chyngor Sir Ddinbych, bodlonodd Marine Lake ein safonau llym yn 2023.

Yn gywir,



**Huw Irranca-Davies AS/MS**

Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig  
Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs